

Filosofie a pojmovost

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1993](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 29. 4. 1993
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 29. 4. 1993

Filosofie a pojmovost

Proč je ve filosofii pojmová přesnost tak důležitá? Protože jen přesně formulovaná myšlenka může být znovu přezkoumána a podrobena kritické reflexi. Bez takové reflexe není (a nemůže být) rozpoznán eventuelní omyl ve své konkrétnosti a ve svém přesném obrysu, a proto ani jeho náprava nemůže být zdrojem nové myšlenkové, filosofické inspirace: nemůže být přesně formulován požadavek a úkol, který teprve má být splněn, ale nemohou být ani detailně rozpoznány chyby a nedostatky tam, kde úkol už splněn byl, ale jako řešení stále ještě plně nevyhovuje. Tak tomu je zajisté také v každé experimentální vědě a dokonce vůbec v každé lidské činnosti. Ať už se vám něco zdaří nebo naopak nezdaří, úspěch můžeme zopakovat nebo neúspěchu se můžeme vyhnout jen tehdy, když dost dobře a do všech nezbytných detailů víme, co jsme to vlastně dělali, abychom se na jednotlivé složky zdařilého nebo neúspěšného podniku nebo činu mohli postupně zaměřit a soustředit. To však je všechno práce myšlenková. Proto se např. o laboratorních pokusech vedou přesné protokoly, aby bylo možno se k nim vrátit a podrobit je analýze. Sama tato myšlenková práce je však – zejména ve vědě – také takovým „experimentem“, takovým myšlenkovým pokusem. Na promyšlenosti pokusu velice závisí jeho úspěšnost; nejlepší laboratorní vybava není k ničemu, neumí-li vědec dobře myslet. Ale jak může nějaký vědecký specialista zabezpečit kvalitu svého myšlení? Vždyť něco takového vůbec nespadá do jeho odborné kompetence! Každý vědec musí užívat odborných pojmů a ovšem také myšlenkových postupů; zároveň však je zcela zřejmé, že není odborníkem ani pokud jde o konstituci (ustavení) pojmů, ani pokud jde o kontrolu (vlastních nebo cizích) myšlenkových postupů a celých myšlenkových strategií. Protože se však žádný vědec, který chce být toho jména hoden, bez přesného pojmového myšlení neobejde, zbývá mu jen jedno z dvojího: buď si kontrolu ponechá ve vlastních rukou a ve vlastní režii, a pak ovšem to bude kontrola nutně diletantská. To je však na pováženou, neboť veškerá vědeckost jeho práce je potom závislá na míře diletantskosti, s jakou kontroluje kvalitu a úroveň svého myšlení. Anebo se musí obrátit o pomoc jinam, k nějaké takové disciplíně, která to dovede (eventuelně ji sám zvládnout).

(Berlín, 930429–2)